

Rizika podnikání v bankovníctví

Pavla Klepková Vodová

Riziko

- ziskovost banky ohrožována mnoha riziky
- riziko je:
 - potenciální finanční ztráta banky
 - pravděpodobnost výskytu nepříznivé události
 - závažnost ztráty z neočekávané události
 - dopady nepříznivého vývoje
 - pravděpodobnost, že se „věci budou vyvíjet špatně“
 - apod.

Riziko

- charakteristické rysy rizika:
 - je vyčíslitelné (na rozdíl od nejistoty a pochybnosti)
 - alespoň 1 z možných výsledků je nežádoucí
- riziko má:
 - kvantitativní složku
 - kvalitativní složku

Klasifikace rizik

- kvantifikovatelná x nekvantifikovatelná
- zajistitelná x nezajistitelná
- vnitřní x vnější
- podle druhu:

Druhy bankovních rizik

- úvěrové riziko (credit risk)
- tržní riziko (market risk)
 - akciové riziko (equity risk)
 - komoditní riziko (commodity risk)
 - měnové riziko (exchange rate risk)
 - úrokové riziko (interest rate risk)
- riziko likvidity (liquidity risk)
- operační (provozní) riziko (operational risk)

Řízení rizik

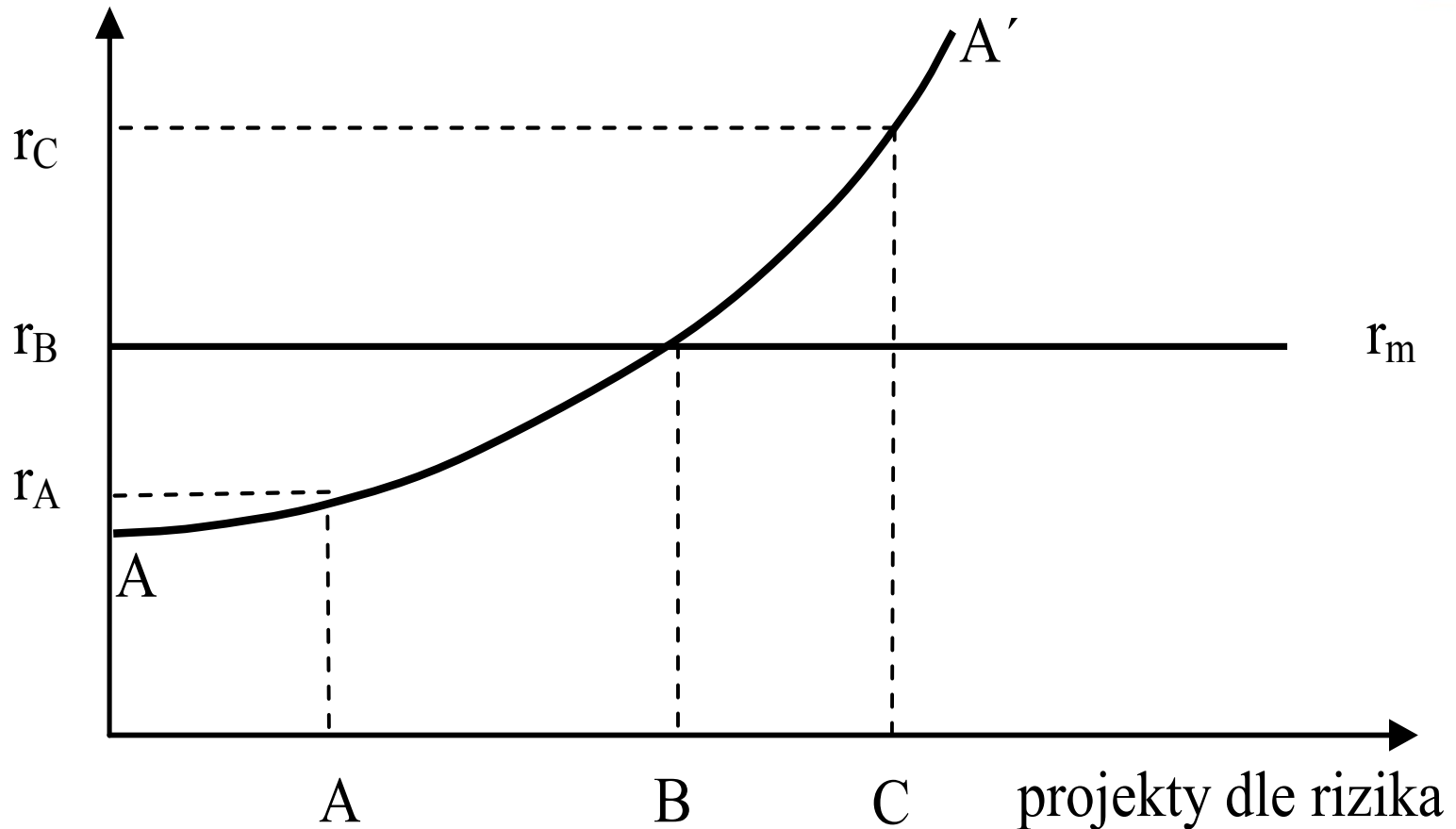
- cíl: identifikovat, měřit, vyhodnocovat a sledovat podstupovaná rizika, aby bylo možno včas přijmout opatření vedoucí k omezení rizik na přijatelnou úroveň
- komplikováno asymetrií informací:
 - nepříznivý výběr
 - morální hazard

Nepříznivý výběr

- obecně:
 - před uzavřením smlouvy
 - kupující oceňuje všechny produkty stejného druhu jednou cenou, odrážející průměrnou kvalitu na trhu
 - důsledek: průměrná kvalita produktů na trhu se zhoršuje
- na trhu úvěrů:
 - o úvěr se s největším úsilím uchází ty subjekty, které pro banku představují největší úvěrové riziko
 - v té míře, v jaké banky nemají možnost posoudit míru rizika klienta, existuje pravděpodobnost poskytnutí spíše špatných úvěrů

Nepříznivý výběr

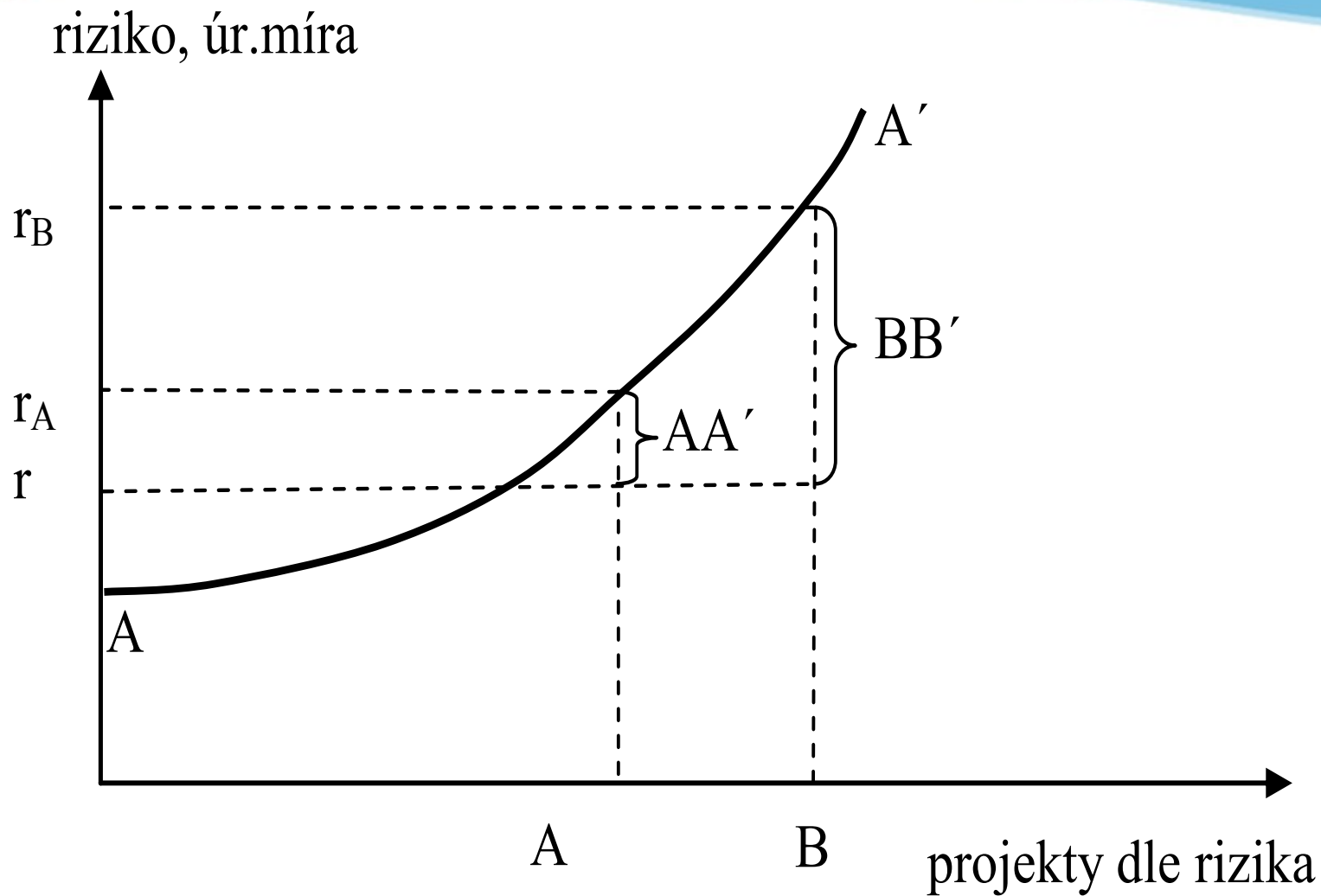
riziko, úr. míra

Morální hazard

- obecně:
 - po uzavření smlouvy jedna ze stran změni nepředvídatelným způsobem své chování
- na trhu úvěrů:
 - chování dlužníka je v rozporu se zájmy banky a zvyšuje pravděpodobnost nesplacení úvěru

Morální hazard

Důvody pro řízení rizik

- zavádění strategie
- měření kapitálové přiměřenosti a solventnosti
- pomoc v rozhodovacím procesu
- pomoc při oceňování
- konkurenční výhoda

Vývoj přístupu k riziku v bankovním sektoru

- 70. léta - stabilizace bank. prostředí
 - silná regulace, základní bankovní činnosti, přiměřená a stabilní ziskovost, omezená konkurence
- přelom 70. a 80. let - výrazné změny
 - deregulace, nárůst konkurence, inovace produktů, posun komerčního bankovníctví ke kapitálovým trhům
 - zvýšená volatilita trhu
- současnost
 - risk management = východisko pro všechny operace
 - postupný přechod od základních analýz jednotlivých rizik ke komplexním analýzám rizik jako celku
 - pozornost regulátorů

Řídicí a kontrolní systém banky (1)

- ŘKS dle zákona č. 21/1992 Sb., o bankách zahrnuje:
 - předpoklady řádné správy a řízení společnosti
 - systém řízení rizik
 - systém vnitřní kontroly
 - zajišťování důvěryhodnosti, odborné způsobilosti a zkušenosti členů statutárního orgánu, správní rady a členů dozorčí rady
 - zajišťování odborné způsobilosti a zkušenosti statutárního orgánu, správní rady a dozorčí rady jako celku

Řídicí a kontrolní systém banky (2)

- dle Vyhlášky č. 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry ŘKS:
 - pokrývá veškeré činnosti banky
 - požadavky na ŘKS banka splňuje s ohledem na velikost, organizační uspořádání, model svého podnikání a s ním spojená rizika, povahu, rozsah a složitost činností, které vykonává, a přihlíží k vývoji prostředí, v němž podniká
 - požadavky na ŘKS banka promítá (včetně „uznávaných standardů“) do vnitřních předpisů
 - veškeré schvalovací, rozhodovací a kontrolní činnosti musí být zpětně rekonstruovatelné
 - banka je zodpovědná i v případě, že danou činnost pro ni vykonává jiná osoba (outsourcing)

Kontrolní orgán (dozorčí rada) (1)

- dohlíží, zda je ŘKS účinný, ucelený a přiměřený, vyhodnocuje alespoň jednou ročně
- dohlíží na plnění schválených strategií, účetnictví a výkaznictví
- podílí se na vyhodnocení:
 - strategického a finančního řízení
 - řízení rizik
 - compliance, tj. souladu vnitřních předpisů s právními předpisy, vzájemného souladu vnitřních předpisů a souladu činností s vnitřními a právními předpisy
 - směřování, plánování a vyhodnocování činnosti vnitřního auditu
- stanoví zásady odměňování členů představenstva a osoby pověřené výkonem vnitřního auditu

Kontrolní orgán (dozorčí rada) (2)

- na podporu činností kontrolního orgánu zřizovány výbory kontrolního orgánu:
 - výbor pro odměňování
 - výbor pro rizika
 - výbor pro jmenování
- tyto výbory zřizuje povinně banka, která je významná vzhledem ke své velikosti, vnitřní organizaci, povaze, rozsahu a složitosti svých činností (její podíl na celkové bilanční sumě bankovního sektoru $\geq 5\%$)
- není-li zřizován výbor kontrolního orgánu, činnost požadovanou po tomto výboru vykonává kontrolní orgán (a na něj se uplatňují požadavky na výbor)

Řídicí orgán (představenstvo) (1)

- **zajistí:**
 - vytvoření uceleného a přiměřeného ŘKS (vnitřní směrnice) a soustavné udržování jeho funkčnosti a efektivnosti
 - stanovení celkové strategie banky
 - stanovení etických zásad pro zaměstnance a zásad řízení lidských zdrojů
- **schvaluje a pravidelně vyhodnocuje:**
 - celkovou strategii banky a organizační uspořádání
 - strategii řízení lidských zdrojů
 - strategii řízení rizik, strategii související s kapitálem a kapitálovými poměry
 - strategii rozvoje informačního a komunikačního systému
 - zásady systému vnitřní kontroly
 - bezpečnostní zásady
 - soustavu limitů rizik včetně celkové akceptované míry rizika a obezřetnostních rezerv nebo přírážek
 - zásady pro využívání outsourcingu
 - zásady přístupu k nestandardním operacím atd.

Řídicí orgán (představenstvo) (2)

- schvaluje:
 - nové produkty, činnosti a systémy
 - statut a předmět funkce řízení rizik, funkce compliance a funkce vnitřního auditu a personální a technické zajištění jejich výkonu
 - strategický a periodický plán vnitřního auditu
- včas vyhodnocuje pravidelné zprávy i mimořádná zjištění vrcholného vedení, vnitřního auditu, auditora či kontrolního orgánu a přijímá přiměřená opatření
- alespoň jednou ročně vyhodnotí celkovou funkčnost a efektivnost ŘKS a zajistí případné kroky k nápravě zjištěných nedostatků

Organizace výkonu činnosti

- organizační uspořádání musí stanovit jednoznačně a uceleně působnost a pravomoci, hlavní informační toky a vazby orgánů, výborů, útvarů, jejich členů a dalších pracovníků
- banka stanoví pracovní náplň jednotlivých útvarů a osob, vymezí klíčové funkce
- banka zamezuje vzniku možného střetu zájmů
 - identifikuje oblasti možného vzniku, definuje postupy, pracovníkům uloží povinnost informovat ji o vzniklém nebo hrozícím střetu zájmů, zajistí nezávislost výkonu vnitřní kontroly
- řízení rizik musí být prováděno nezávisle na obchodní činnosti

Informace a komunikace

- orgány, výbory, útvary i pracovníci musí mít pro své rozhodování a další činnosti k dispozici aktuální, spolehlivé a ucelené informace
- řídicí orgán musí být v přiměřené době informován o:
 - všech skutečnostech, které by mohly významně nepříznivě ovlivnit finanční situaci banky, a všech překročeních limitů ohrožujících dodržení akceptované míry rizik
- vedení banky musí být pravidelně informováno o:
 - dodržování požadavků stanovených právními předpisy a vnitřními předpisy, dodržování pravidel pro velké expozice a o riziku koncentrace, míře podstupovaných rizik, celkovém rizikovém profilu, kapitálových poměrech, ...

Banka musí mít a využívat informace o:

- průběhu a výsledcích výkonu činností
- srovnání míry podstupovaného rizika s vnitřními limity a s regulatorními požadavky
- výsledcích analýz jednotlivých rizik a úvěrového portfolia
- výsledcích stresových testů
- výsledcích zpětného testování
- výsledcích měření likvidity
- srovnání skutečného vývoje likvidity s příslušným scénářem a limity pro řízení rizika likvidity
- potřebná data banka uchovává nejméně 5 let

System řízení rizik

- ŘKS musí umožňovat soustavné řízení rizik
- při řízení rizik banka musí zohlednit všechna významná rizika, rizikové faktory, vnitřní a vnější faktory, kvantitativní a kvalitativní aspekty rizik, reálné možnosti jejich řízení a s tím spojené náklady a výnosy
- banka zavede a udržuje:
 - strategii a postupy pro rozpoznávání, vyhodnocování, měření, sledování, ohlašování a omezování rizik
 - soustavu limitů + postupy při překročení
 - zásady kontrolních mechanismů a činností
 - funkci řízení rizik
- banka zajišťuje kapitálové nebo jiné vhodné krytí rizik, kterým je nebo může být vystavena
- banka rozpoznává rizika spjatá s novými produkty, činnostmi a systémy

Vnitřní audit (1)

- musí pokrývat uceleně a propojeně veškeré činnosti banky a zaměřovat se na odhalování nedostatků a rizik
- musí poskytovat objektivní a nezávislé ujištění o činnostech banky, informace o zjištěných skutečnostech a jasná doporučení k zajištění nápravy
- působnost se vztahuje zejména na:
 - dodržování pravidel obezřetného podnikání
 - dodržování stanovených zásad, cílů a postupů
 - systém řízení rizik a vnitřní kontroly
 - finanční řízení a řádnost hospodaření
 - úplnost, průkaznost a správnost vedení účetnictví
 - spolehlivost a bezrozpornost informací
 - funkčnost a bezpečnost informačního a komunikačního systému
- osoba ve vedení funkce vnitřního auditu se může zúčastnit zasedání všech poradních a rozhodovacích orgánů banky, má přístup ke všem relevantním dokumentům a informacím

Vnitřní audit (2)

- při výkonu vnitřního auditu musí být provedeny tyto činnosti:
 - min. 1x ročně sestavení analýzy rizik
 - hodnotí míru rizik spojených s činností banky – zohledňuje pravděpodobnost selhání ŘKS v jednotlivých oblastech a míru možné ztráty z tohoto selhání vyplývající
 - sestavení plánů vnitřního auditu
 - strategický plán na období tří až pěti let, smyslem efektivně rozvrhnout činnost vnitřního auditu v uvedeném období
 - periodický plán na období jednoho roku, smyslem určit cíl, předmět a termín plánovaných auditů v daném období
 - zavedení a udržování systému sledování opatření k nápravě
 - min. 1x ročně vyhodnocení funkčnosti a efektivnosti ŘKS

Vnitřní audit (3)

- statut vnitřního auditu
 - působnost a pravomoci
 - cíl, předmět a rozsah výkonu vnitřního auditu
 - povaha vykonávaných činností
 - proces plánování auditu
 - způsob sdělení výsledků a ukládání opatření k nápravě
- výkon vnitřního auditu
 - pro každou auditní akci se vede auditorský spis → rekonstruovatelnost
 - o provedeném auditu vypracována zpráva (cíle, předmět, rozsah provedeného auditu, zjištění + návrh opatření k nápravě, vyhodnocení míry rizika a přijatelnosti nekrytého rizika)
 - pravidelně informovat (řídící orgán, kontrolní orgán, vedení banky, případně výbor pro audit)

Ověřování ŘKS banky

- ŘKS je ověřován také auditorem
- výsledkem ověření je zpráva, která vyhovuje těmto požadavkům:
 - ověření bylo provedeno podle stavu k 31. 12.
 - banka předloží zprávu o ověření ŘKS České národní bance do 28. 2. následujícího roku
 - zpráva splňuje požadavky ČNB na strukturu této zprávy

Struktura zprávy o ověření ŘKS auditorem

- stručný popis ověřovaných oblastí
- identifikace zavedených mechanismů vnitřní kontroly a zhodnocení funkčnosti a efektivnosti těchto mechanismů, zejména porovnáním s uznávanými standardy
- specifikace chybějících mechanismů vnitřní kontroly a vyhodnocení závažnosti jednotlivých nedostatků:
 - podrobně popsat nedostatky a zhodnotit jejich závažnost podle stupnice
 - nedostatek s velmi vysokou mírou závažnosti
 - nedostatek s vysokou mírou závažnosti
 - nedostatek se střední mírou závažnosti
 - nedostatek s nízkou mírou závažnosti
 - identifikovat chybějící mechanismy vnitřní kontroly a popsat, jaký vliv tyto skutečnosti představovaly a představují pro funkčnost a efektivnost řídicího a kontrolního systému nebo jeho součástí
- celkové vyhodnocení funkčnosti a efektivnosti ŘKS v dané oblasti

Ilustrativní příklad

Ověřovaná činnost	Zavedené kontrolní mechanismy	Provedené testy/popř. jiné provedené práce	Zhodnocení
<p>Systém stanovení a sledování limitů</p>	<p>Relevantní limity jsou stanoveny. Limity jsou schváleny odpovědnou osobou / výborem / představenstvem. Limity jsou přehodnocovány pravidelně, případně při významných změnách podmínek na trhu či uvnitř banky nebo družstevní záložny.... Využití limitů je pravidelně sledováno a reportováno nezávislým útvarem.... Vnitřní předpisy jsou aktuální... Monitorování limitů probíhá v souladu s platnými vnitřními předpisy....</p>	<p>Seznámili jsme se s Podpisovým řádem Seznámili jsme se s relevantními vnitřními předpisy Ověřili jsme správnost a pravidelnost informací v hlášeních o využití limitů, překračování limitů....</p>	<p>Kontrolní mechanismy jsou funkční a efektivní. Kontrolní mechanismy jsou funkční a efektivní, s výjimkou popsanou v kapitole 3 (monitorování limitů neprobíhá ve všech případech v souladu s vnitřními předpisy)...</p>
<p>Zadávání údajů do informačního systému banky nebo družstevní záložny</p>	<p>Princip „čtyř očí“ v oddělení Back Office (dále B/O). (Oprávněný zaměstnanec B/O zadává údaje do účetního systému, druhý zaměstnanec B/O toto vložení autorizuje.) Zaměstnanci B/O jsou podle předpisu č. x oprávněni tuto činnost vykonávat</p>	<p>Namátkově zkontrolováno y obchodních lístků (<i>tickets</i>) z celkového množství x sjednaných obchodů za období. Seznámili jsme se s Podpisovým řádem a relevantními vnitřními předpisy a pracovními postupy... Účastnili jsme se osobně procesu zadávání údajů do účetního systému</p>	<p>Kontrolní mechanismy jsou funkční a efektivní.</p>

Povinná literatura k ŘKS banky

- Vyhláška ČNB č. 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry
 - část druhá: Řídicí a kontrolní systém, § 8 – 33, § 46 – 53
 - Příloha č. 2: Podrobnější vymezení některých požadavků na činnosti a výbory kontrolního orgánu
 - Příloha č. 8: Podrobnější vymezení některých požadavků na vnitřní audit
 - Příloha č. 9: Podrobnější vymezení požadavků na zprávu o ověření ŘKS auditorem

<https://www.cnb.cz/cs/legislativa/vykon-cinnosti-a-obezretnostni-pravidla/vykon-cinnosti-a-obezretnostni-pravidla-vyhlaska-163-2014/>

MĚJTE SE HEZKY

